

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

ภาคผนวก ก

โครงสร้างประเด็นคำถาม

บริบทชุมชน

1. การสำรวจชุมชน

- ที่ตั้งหมู่บ้าน อาณาเขต การคมนาคม
- ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน ป่าไม้
- ประชากรและโครงสร้าง
- สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านทั้งในอดีตและปัจจุบัน

2. ประวัติชุมชน

- ตั้งหมู่บ้านตั้งแต่เมื่อใด
- ใครเป็นผู้ก่อตั้งครั้งแรก มีเหตุผลอะไรในการมาอยู่หมู่บ้านแห่งนี้
- มีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงอะไรบ้างเกิดขึ้นในชุมชน

3. สภาพเศรษฐกิจของชุมชน (ในอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างไร)

- เศรษฐกิจของชุมชนเป็นอย่างไร
- อาชีพอะไร
- รายได้ / อาชีพ

4. สภาพสังคมและวัฒนธรรมชุมชน

- ลักษณะความสัมพันธ์ทางครอบครัว เครือญาติ และชุมชนเป็นอย่างไร
- ผู้นำชุมชนเป็นใครบ้าง บทบาทหน้าที่เป็นอย่างไร
- วัดและพระสงฆ์มีบทบาทอย่างไรต่อชุมชน
- ความเชื่อของคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับป่าและพืชเป็นอย่างไร
- ประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญของชุมชนมีอะไรบ้าง

5. ลักษณะสมุนไพรในชุมชนเป็นอย่างไร

5.1 มีกี่ประเภทอะไรบ้าง

5.2 ปริมาณและชนิดสมุนไพรเป็นอย่างไร

1. มีปริมาณมากกว่าอดีต เพราะเหตุใด.....
2. มีชนิดของสมุนไพรมากกว่าอดีตเพราะเหตุใด.....

3. มีปริมาณลดน้อยลงกว่าอดีต เพราะเหตุใด.....
4. มีชนิดของสมุนไพรลดน้อยลงกว่าอดีตเพราะเหตุใด.....
5. มีปริมาณที่ไม่แตกต่างกัน หรือมีชนิดที่ไม่แตกต่างกัน

5.3 มีการนำสมุนไพรมาปลูกโดย

1. นำพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาขยายพันธุ์เพิ่ม
2. นำพืชสมุนไพรจากต่างถิ่นมาปลูกในชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์
3. วิธีชุมชนกับการใช้สมุนไพรเป็นอย่างไร
 - การนำมาประกอบอาหาร.....
 - การนำมาใช้เป็นยา.....
 - การใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ.....

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาภูมิปัญญาด้านการจัดการความหลากหลายของพืชสมุนไพร

1.1 ความหลากหลายของพืชสมุนไพรเชิงชีวภาพ

- จำนวนและชนิดของพืชสมุนไพรที่เป็นพืชล้มลุก.....
- จำนวนและชนิดของพืชสมุนไพรที่เป็นพืชยืนต้น.....
- พืชสมุนไพรที่ใช้ประโยชน์ด้านการรักษาความเจ็บป่วย.....
- พืชสมุนไพรที่ใช้ประโยชน์ด้านอาหาร.....
- พืชสมุนไพรที่ใช้ประโยชน์ด้านประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ.....
- พืชสมุนไพรที่ใช้ประโยชน์ด้านการใช้สอย.....

1.2 ภูมิปัญญาด้านการจัดการความหลากหลายของพืชสมุนไพร

- วิธีคิดเกี่ยวกับการใช้พืชสมุนไพรเป็นอย่างไร (ความเชื่อ พิธีกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างคน ธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติ)
- ความเชื่อ พิธีกรรม จารีตประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการใช้ มีอะไรบ้าง.....

1.3 กระบวนการด้านการจัดการของพืชสมุนไพร

- มีการสอนให้ปลูก หรือการคัดเลือกพันธุ์ การเสาะแสวงหาเพื่อนำมาขยายพันธุ์ หรือไม่อย่างไร.....
- ลักษณะการเก็บสมุนไพรมาใช้ ได้มีการคำนึงถึงการอนุรักษ์เพื่อไว้ใช้ในวันข้างหน้า หรือไม่ อย่างไร.....

- มีวิธีคิดเกี่ยวกับการนำสมุนไพรมาใช้เป็นอย่างไร (ตำรา ความเชื่อ พิธีกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างคน ธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ).....
- ภูมิปัญญาในการใช้พืชสมุนไพร(การแปรรูปและการนำไปใช้) เป็นอย่างไร.....
- มีการปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการจัดการความหลากหลายของพืชสมุนไพรตามธรรมชาติของชนเผ่าปกากะญอ

2.1 กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญา

- ภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพรเป็นอย่างไร.....
(ภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพรที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ และรูปแบบในการใช้พืชสมุนไพร)
- รูปแบบการถ่ายทอดมีการถ่ายทอดจากสถาบันใด หรือจากผู้ใด...
รูปแบบดั้งเดิม
- ครอบครัว (บิดา มารดา ญาติพี่น้อง).....
- สังคม.....
- วัด พระสงฆ์.....
- สถาบันการแพทย์.....
- หมอพื้นบ้าน.....
- คนไข้ ผู้เคยรับการรักษา.....
- การสอนระหว่างเพื่อน.....
- รูปแบบใหม่
- สถาบันการศึกษาที่สามารถออกใบอนุญาตจากกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้ได้ใบประกอบโรคศิลปะ (โรงพยาบาลแพทย์แผนโบราณ)
- การฝึกอบรม

- ผู้รับการถ่ายทอดในอดีตเป็นใคร (บุคคลที่ยอมรับเป็นศิษย์โดยตรง การไม่ยอมรับเป็นศิษย์โดยตรง).....บุคคลในครอบครัว คนใช้ ผู้สนใจทั่วไป

เนื้อหาในการถ่ายทอด

- *รูปแบบดั้งเดิมถ่ายทอดอย่างไร.....
- *รูปแบบใหม่ถ่ายทอดอย่างไร.....

เป้าหมาย / สื่อการถ่ายทอด และ บรรยากาศในการถ่ายทอด

- การถ่ายทอดความรู้ในการใช้สมุนไพรในชุมชนทำอย่างไร (การบอกเล่า การปฏิบัติให้เห็น)

การถ่ายทอดความรู้ในการใช้สมุนไพรระหว่างชุมชน ทำอย่างไร.....(การพบปะแลกเปลี่ยนความรู้กัน)

วิธีการถ่ายทอดความรู้ในการใช้สมุนไพร

- การถ่ายทอดความรู้ในการใช้พืชสมุนไพรในชุมชน ทำอย่างไร..... (การบอกเล่า การปฏิบัติให้เห็น)
- การถ่ายทอดความรู้ในการใช้พืชสมุนไพรระหว่างชุมชนทำอย่างไร.....(การพบปะแลกเปลี่ยนความรู้กัน)

บทบาทของบุคคลที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดและรับการถ่ายทอด

- *ระดับเครือข่ายเป็นอย่างไร.....การถ่ายทอดความรู้จากผู้ที่เคยใช้ให้แก่บุคคลข้างเคียงเป็นอย่างไร
- *ระหว่างหมอพื้นบ้านมีการและเปลี่ยนความรู้กันหรือไม่อย่างไร
- *ระหว่างชุมชนมีการแลกเปลี่ยนความรู้กันหรือไม่ อย่างไร

2.2 ความหลากหลายของพืชสมุนไพรตามธรรมชาติ

- การนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

- * เมื่อได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการใช้พืชสมุนไพรสามารถใช้ดูแลรักษาสุขภาพตนเองได้หรือไม่ อย่างไร
- * มีการแนะนำให้ญาติพี่น้องใช้สมุนไพรในการรักษาสุขภาพของตนเองหรือไม่อย่างไร
- * มีการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อให้เกิดความตระหนักและความยั่งยืนหรือไม่ อย่างไร

- ความคงอยู่ของชนิดและจำนวนของสมุนไพรมหาในธรรมชาติ
 - - ชนิดและจำนวนของสมุนไพรมหาแตกต่างจากอดีตหรือไม่ อย่างไร
 - มีการสอนให้ปลูกหรือมีการขยายพืชสมุนไพรมหาหรือไม่ อย่างไร
 - บริเวณรอบๆบ้านมีการนำพืชสมุนไพรมหาไปปลูกไว้หรือไม่อย่างไร
 - ลักษณะการเก็บพืชสมุนไพรมหาใช้ได้มีการคำนึงถึงการอนุรักษ์เพื่อไว้ใช้ในวันข้างหน้าหรือไม่ อย่างไร
 - ความอุดมสมบูรณ์ของพืชสมุนไพรมหาในธรรมชาติ
 - ความอุดมสมบูรณ์ของพืชสมุนไพรมหาในชุมชนเป็นอย่างไร
 - ความหลากหลายของพืชสมุนไพรมหาปัจจุบันเป็นอย่างไรแตกต่างจากอดีตหรือไม่
 - ชนิดของพืชสมุนไพรมหาที่พบในชุมชน
 - จำนวนพืชสมุนไพรมหาที่มีอยู่ในชุมชน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการจัดการความหลากหลายของพืชสมุนไพรมหาของชนเผ่าปกากะญอ

- ปัจจัยภายใน
 - * ประเพณี
 - * พิธีกรรม
 - * ความเชื่อ
 - * วิถีปฏิบัติหรือเป้าหมายการนำภูมิปัญญาไปใช้
- ปัจจัยภายนอก
 - * ความเชื่อและค่านิยมสมัยใหม่
 - * วิถีปฏิบัติตามวัฒนธรรมสมัยใหม่
 - * การส่งเสริมจากหน่วยงานภายนอก

ภาคผนวก ข

ตารางจำแนกวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์หลัก	วัตถุประสงค์ย่อย	ประเด็น	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือในการเก็บข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. บริบทชุมชน		1. ที่ตั้ง อาณาเขต การคมนาคม 2. ลักษณะภูมิประเทศ 3. ลักษณะที่ดิน ป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติ 4. ประชากรและโครงสร้างประชากร 5. ความเป็นมาของชุมชนและการก่อตั้ง 6. วัฒนธรรม ประเพณี และระบบความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับป่าและพืช	1. ข้อมูลในชุมชน 2. เอกสารข้อมูล สถิติจากทางราชการ	1. ค้นคว้าจากเอกสารทางราชการ โดยขอความร่วมมือ กับหน่วยงานราชการ 2. สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์ผู้นำชาวบ้าน ผู้อาวุโส ผู้เฒ่า ผู้แก่	1. วิเคราะห์ข้อมูลในสนาม 2. ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า 3. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึก
2. เพื่อศึกษามิปัญญา ด้านการจัดการความหลากหลายของพืช สมุนไพร	2.1 ความหลากหลายของพืชสมุนไพร 2.2	1) เจริญภาพ - พืชล้มลุก - พืชยืนต้น 2) ประเภท - พืชสมุนไพรใช้ประโยชน์ด้านการรักษาความเจ็บป่วย - พืชสมุนไพรที่ใช้ประโยชน์ด้านอาหาร	1. ข้อมูลในชุมชน 2. เอกสารตำรา	1. สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 2. สัมภาษณ์แบบเจาะลึก 3. สทนากลุ่ม 4. โดยการสังเกต -ระบบความเชื่อ - ค่านิยม - ประเพณี	1. วิเคราะห์ข้อมูลในสนาม 2. ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า 3. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึก

วัตถุประสงค์หลัก	วัตถุประสงค์ย่อย	ประเด็น	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือในการเก็บข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
	วัตถุประสงค์ด้านพีชคณิต	<ul style="list-style-type: none"> - พีชคณิตพีชคณิตที่ใช้ประโยชน์ด้าน - พีชคณิตพีชคณิตที่ใช้ประโยชน์ด้าน - พีชคณิตพีชคณิตที่ใช้ประโยชน์ด้าน 	<ul style="list-style-type: none"> 1. ข้อมูลในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง 2. สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 3. การค้นคว้าเอกสาร ตำรา 	<ul style="list-style-type: none"> 1. วิเคราะห์ข้อมูลในสนาม 2. ตรวจสอบข้อมูลแบบตามเค้า 3. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึก
	2.2 ภูมิปัญญาด้านพีชคณิต	<ul style="list-style-type: none"> 1) การก่อเกิดภูมิปัญญา 2) กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญา 3) องค์ประกอบ <ul style="list-style-type: none"> - หมอพื้นบ้าน - ผู้รับต่อ - พิธีกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> 1. ข้อมูลในชุมชน 2. เอกสารตำรา 	<ul style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง 2. สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 3. การค้นคว้าเอกสาร ตำรา 	<ul style="list-style-type: none"> 1. วิเคราะห์ข้อมูลในสนาม 2. ตรวจสอบข้อมูลแบบตามเค้า 3. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึก
	2.3 กระบวนการด้านการจัดการของพีชคณิต	<ul style="list-style-type: none"> 1) การคัดสายพันธุ์ (การเสาะแสวงหาการปลูก) 2) การเก็บเกี่ยว 3) การแปรรูปและการนำไปใช้ 			

วัตถุประสงค์หลัก	วัตถุประสงค์ย่อย	ประเด็น	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือในการเก็บข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
3. เพื่อศึกษากระบวนการสืบพยาน	3.1 กระบวนการสืบพยาน	<p>หรือทำหน้าที่ที่รับรู้และเรียนรู้</p> <p>1) สถาบันที่ทำหน้าที่สืบพยาน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สถาบันครอบครัว 2. สถาบันทางสังคม 3. สถาบันทางการแพทย์ 4. สถาบันทางการศึกษา <p>2) บุคคลที่ทำหน้าที่ถ่ายทอด</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หมอพื้นบ้าน 2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น <p>3) บุคคลที่ทำหน้าที่รับการถ่ายทอด</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การยอมรับเป็นศิษย์ 2. การไม่ยอมรับเป็นศิษย์ <p>4) เนื้อหา / เป้าหมาย / สื่อการถ่ายทอด / บรรยากาศ</p> <p>5) การนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ข้อมูลในชุมชน 2. เอกสารตำรา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ค้นคว้าจากเอกสารทางราชการ โดยขอความร่วมมือ กับหน่วยงานราชการ 2. สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์ผู้นำชาวบ้าน ผู้อาวุโส ผู้เฒ่า ผู้แก่ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. วิเคราะห์ข้อมูลในสนาม 2. ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า 3. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิง
	3.2 ความหลากหลายของพืชสมุนไพรตามธรรมชาติ	<p>1) ความคงอยู่ของชนิดและจำนวนของสมุนไพรธรรมชาติ</p> <p>2) ความอุดมสมบูรณ์ของพืชสมุนไพรตามธรรมชาติ</p> <p>3) การอนุรักษ์พืชสมุนไพรในธรรมชาติ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ข้อมูลในชุมชน 2. เอกสารข้อมูลจากทางราชการ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ค้นคว้าจากเอกสารทางราชการ โดยขอความร่วมมือ กับหน่วยงานราชการ 2. สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. วิเคราะห์ข้อมูลในสนาม 2. ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า 3. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิง
	3.3 ความหลากหลายของพืชสมุนไพรตามธรรมชาติ	<p>1) ความคงอยู่ของชนิดและจำนวนของสมุนไพรธรรมชาติ</p> <p>2) ความอุดมสมบูรณ์ของพืชสมุนไพรตามธรรมชาติ</p> <p>3) การอนุรักษ์พืชสมุนไพรในธรรมชาติ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ข้อมูลในชุมชน 2. เอกสารข้อมูลจากทางราชการ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ค้นคว้าจากเอกสารทางราชการ โดยขอความร่วมมือ กับหน่วยงานราชการ 2. สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. วิเคราะห์ข้อมูลในสนาม 2. ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า 3. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิง

วัตถุประสงค์หลัก	วัตถุประสงค์ย่อย	ประเด็น	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือในการเก็บข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
วัตถุประสงค์หลัก 4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ เกี่ยวข้องกับกระบวนการ สืบพินัยกรรมปัญหา ด้านการจัดการความ หลากหลายของ พืชสมุนไพรชนเผ่า ปกากะญอ	วัตถุประสงค์ย่อย 4.1 ปัจจัยภายใน	ประเด็น 1) ประเพณี 2) พิธีกรรม 3) ความเชื่อ 4) วิถีปฏิบัติหรือการนำภูมิปัญญา ไปใช้	ข้อมูลในชุมชน เอกสารข้อมูล สถิติ จากทาง ราชการ	ผู้นำชาวบ้าน ผู้อาวุโส ผู้เฒ่า ผู้แก่	การวิเคราะห์ข้อมูล บรรยายที่ได้จากการ สังเกต สัมภาษณ์ และ จดบันทึก 1. วิเคราะห์ข้อมูลในสนาม 2. ตรวจสอบข้อมูลแบบ ตามเส้น 3. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้าง ข้อสรุป ข้อมูลที่นำมา วิเคราะห์ข้อมูลเชิง บรรยายที่ได้จากการ สังเกต สัมภาษณ์ และ จดบันทึก
	วัตถุประสงค์ย่อย 4.2 ปัจจัยภายนอก	ประเด็น 1) ความเชื่อและค่านิยมสมัยใหม่ 2) วิถีปฏิบัติตามวัฒนธรรมสมัยใหม่ 3) การได้รับการส่งเสริมจาก หน่วยงานภายนอก	ข้อมูลในชุมชน เอกสารข้อมูล สถิติ จากทาง ราชการ	1. สัมภาษณ์แบบกึ่ง โครงสร้าง โดยสัมภาษณ์ ผู้นำชาวบ้าน ผู้อาวุโส ผู้เฒ่า ผู้แก่	

ภาคผนวก ค

รายชื่อพืชสมุนไพรในชุมชน

ชื่อสมุนไพร	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท
กระดุกไก่อดำ	<i>Gendarussa vuigris</i> Nees ACANTHACEAE	ขังเส้าอะคี	ล้มลุก
กระดุกไก่อขาว	<i>Juticia gendarussa</i> Linn ACANTHACEAE	ขังอว่าอะคีอว่า	ล้มลุก
กวาวเครือ	<i>Butea superba</i> Roxb. PAPILIONEAE		ยืนต้น (ไม้เลื้อย)
กล้วย	<i>Dischidia rafflesiana</i> Wall. ASCLEPIADACEAE	ชากล้วย	ล้มลุก
กระพังโหม	<i>Paederia lineaeis</i> Hooks.f RUBIACEAE	หญ้าตดหมา	ยืนต้น (ไม้เลื้อย)
กระเทียม	<i>Zingiber Zerumbet</i> <i>Rosec.Smith.</i> ZINGIBERACEAE		ล้มลุก
กระเทียม	<i>Allium sativum</i> Linn.	ฮ่องชาอัว	ล้มลุก
กระเพรา	<i>Ocimum sanctum</i> Linn. LABIATAE		ล้มลุก
ข่า	<i>Alpinia galanga</i> Linn.Sw <i>Alpiniaofficinarum</i> Hance.	เืองข่าย	ล้มลุก
ขมิ้นชัน	<i>Curcuma longa</i> Linn., <i>C.domestica</i> Valetton ZINGIBERACEAE	ยาบังมะดู	ล้มลุก
ขิง	<i>Zingiber officinale</i> Rose	เือง	ล้มลุก

ชื่อสมุนไพร	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท
ขี้เหล็ก	<i>Cassia siamea</i> Britt. LEGUMINOSAE	มะคี่เหล็ก	ยืนต้น
ข้าวเจ้า	<i>Oryza sativa</i> Linn. GRAMINEAE	หมีป้อ	ล้มลุก
ข้าวเย็นเหนือ, ใต้	<i>Smilax corbularia</i> Kunth. SMILACACEAE	หมีชุย, หมีเคลน	
ขนุน	<i>Artocarpus heterophyllus</i> Lamk.	มะหนุ่ยซา	ยืนต้น
ขั้วมอญใบยาว	<i>Sida acuta</i> .f. <i>S.carpinifolia</i> Linn.f.	หญ้าขั้วมอญ	ไม้พุ่ม
ขั้วมอญใบเรียว	<i>Sida rhombifolia</i> Linn.	หญ้าขั้วมอญ	ไม้พุ่ม
ขั้วมอญหลวง	<i>Sida rhombifolia</i> Wall.	หญ้าขั้วมอญ	ไม้พุ่ม
คนทา	<i>Harrisonia perforata</i> Merr. SIMARUBACEAE	คนทา	ไม้พุ่ม
คนทีสอ	<i>Vitex trifolia</i> Linn.VERVENACEAE	คนทีสอ	ไม้พุ่ม
แคบ้าน	<i>Sesbania Grandiflora</i> (L.)pers.	ดอกแก	ยืนต้น
คุณ	<i>Colocasia gigantea</i> Hook.f. <i>Colocasia indica</i> Hassk (Svn.)	หรือตะพ้ออ้ว ท้าวโต๊ะ	ล้มลุก
งา	<i>Sesamum indicum</i> Linn. PEDALIACEAE	นาง	ล้มลุก
เจตมูลเพลิง (ปิดปิวขาว)	<i>Plumbago zeylanica</i> Linn. PLUMAGINACEAE	ปิดปิวขาว	ล้มลุก
เจตมูลเพลิง (ปิดปิวแดง)	<i>Plumbago indica</i> Linn., <i>P.rosea</i> CAESALPINIACEAE	ปิดปิวขาว	ล้มลุก
ขุมเห็ดเทศ	<i>Cassia alata</i> Linn. CAESALPINIACEAE	ย่างหมู่ว่าง	ยืนต้น

ชื่อสมุนไพร	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท
ขุมเห็ดไทย	<i>Cassia tora</i> Linn., <i>foctida</i> Sellsb., <i>C. tagerr</i> Lamk. CAESALPINIACEAE	สาเมหมื่นพู	ยืนต้น
ชิงชี	<i>Capparis micracantha</i> DC. CAPPARIDACEAE	ชิงชี	ล้มลุก
ขพลู	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb. PIPERNCEAE	ปะเหล่นโด	ล้มลุก
ดาวเรือง	<i>Tagetes erecta</i> Linn.	ดอกคำปี้	ล้มลุก
ตีปี้	<i>Piper longu</i> Linn., <i>P. peepuioides</i> Roxb. PIPETACEAE	ตีปี้	ไม้เลื้อย
ดองดิ่ง	<i>Glirosa superba</i> Linn. LILIACEAE	ดองดิ่ง	ล้มลุก
ดาวกระจาย	-----	ดอกคำแฮ	ล้มลุก
ตะไคร้	<i>Cymbopogon citratus</i> Stapf. GRAMINAE	จะชาย	ล้มลุก
เตย	<i>Pandanus odoratus</i> Ridl. PANDANACEAE	หว้านข้าวหอม	ล้มลุก
ตองแตก	<i>Baliospermum montanum</i> Muell. Arg., <i>B. axillor</i> Blume.	เป้าตองแตก	ยืนต้น
ตองตั้ง	<i>Solanum spirale</i> Roxb.	ผักดีด	ไม้พุ่ม
ต่างหลวง	<i>Trevesia palmata</i> Vis. ARALIACEAE	ต่างผา	ล้มลุก

ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท
เทพาโร	<i>Cinnamomim parthenixylon</i> Meissn.	จะขายนะเมา	ล้มลุก
ถั่วพู	<i>Psophoearpus tetragono-lobus</i> Dc.	โทะชะ	ไม้เลื้อย
เนระพูสีไทย	<i>Tacca chantrieri</i> Andre.	ตั้งล่า	ล้มลุก
บอระเพ็ด (ตัวเมีย)	<i>Tinospora tuberculata</i> Beumec. MENSIPERMACEAE	จี้จะเหล่น	ไม้เลื้อย
บอระเพ็ด (ตัวผู้)	<i>Tinospora crispa</i> Linn. Miers ex.Hook F.Et.Thoms.	จู้จะเหล่น	ไม้เลื้อย
บานไม่รู้โรย	-----	ตะล่อมขาว	ล้มลุก
บัวบก	<i>Centella asiatica</i> Urban UMBELLIFERAE	พาน้องโตะ	ล้มลุก
บอน	<i>Colocasia esculenta</i> Linn. Schott.	คูลา	ล้มลุก
บุก	<i>Amorphophallus</i> sp.	บุก	ล้มลุก
ผักชี	<i>Coriandrum stivum</i> Linn.	ฮ้อมป่อง	ล้มลุก
ผักขม	<i>Amarathus viridis</i> Linn.	ย้งคาโตะ	ล้มลุก
ผักกาดน้ำ	<i>Plantago major</i> Linn.	หญ้าเอ็นยี้ด	ล้มลุก
ผักหวานบ้าน	<i>Sauropus androgvnus</i> Linn. Merr	พูหว่าง	ไม้พุ่ม
ผักชีฝรั่ง	<i>Eeynum foetidum</i> Linn.	ฮ้อมป่องยู	ล้มลุก

ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท
ผักขม	<i>Amaranthus viridis</i> Linn.	ผักขม	ล้มลุก
ผักขมหนาม	<i>Amaranthus spinosus</i> Linn.	ผักขมหนาม	ล้มลุก
ผักกาด	<i>Brassica chinensis</i> Linn.	ผักกาด	ล้มลุก
ผักกูด		ผักกูด	ล้มลุก
ผักปวยล่า	<i>Caesalpinia mimosoides</i> Lamk.	ผักปวยล่า	ไม้พุ่ม
ผักหนาม		ผักหนาม	ล้มลุก
ไผ่บง	<i>Bambusa vulgaris</i> Schad	ไผ่บง	ไผ่
ไผ่รวก	<i>Thyrsostachys siamensis</i> Gamble.	ไผ่รวก	ไผ่
ฝาง	<i>Caesalpinia sappan</i> Linn.	ไม้ฝาง	ยืนต้น
ฝรั่งบ้าน	<i>Psidium guajava</i> Linn.	กอละเม่า	ยืนต้น
ฝ้าย	<i>Gossypium herbaceum</i>	ฝ้าย	ไม้พุ่ม
พริกไทย	<i>Piper nigrum</i> Linn.	พริกหน้อย	ล้มลุก
พุทราบ้าน	<i>Zizyphus mauritiana</i> lamk.	มันตั้ง	ยืนต้น
เพกา	<i>Oroxylum indncum</i> Vent.	ปะเหล้งโตะ	ยืนต้น

ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท
แพงพวย	<i>Jussiaea repens</i> Linn.	ผักเปว	ล้มลุก
ไพล	<i>Zingiber cassumunar</i> Roxb.	ปูลู่ย	ล้มลุก
พลู	<i>Piper betel</i> Linn.	ยาลา , ผัดลา	ไม้เลื้อย
พังกี	<i>Croton craddifolius</i> Giesel.	พังกี	ล้มลุก
เพี้ยฟาน	<i>Macropanax dipermus</i> Kte.	เพี้ยฟาน	ล้มลุก
ฟ้าทะลายโจร	<i>Andrographis paniculata</i> Wakk.,ex.Nees.	ฟ้าทะลายโจร	ล้มลุก
ผักข้าว	<i>Momordica cochinchinensis</i> Spreng.	ผักข้าว	ไม้เลื้อย
มะขาม	<i>Tamarindus indica</i> Linn.	มังงาย	ยืนต้น
มะกอก	<i>Spondias pinnata</i> Kure.syn. <i>S.magifera</i> Willd	ไพลชา	ยืนต้น
มะนาว	<i>Citrus aurantifolia</i> (Christm. And PanZ.) Vwing.	มันนาว	ยืนต้น
มะหลอดล้ม	<i>Elaeagnus latifolia</i> Linn.	ทองชาชาย	ไม้เลื้อย
มะหลอดหวาน	<i>Elaeagnus latifolia</i> Linn.	ทองชาชา	ไม้เลื้อย
มะพร้าว	<i>Cocos nucifera</i> Linn.	บ่าป่าว	ยืนต้น
มะเขือขื่น		ยาคูแจ	ไม้พุ่ม

ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท
มะขามป้อม	<i>Phyllanthus emblica</i> Linn.	หมั่งหลู	ยืนต้น
มะกรูด	<i>Citrus hystrix</i> DC. RUTACEAE	หมั่งเช่า	ยืนต้น
มะเขือเครือ	<i>Plygala tricholoha</i> Chidat.	หยั่งคาซา	ล้มลุก
มะลิ		ปาลี	ไม้พุ่ม
มะลิลา	<i>Jasminum sambac</i> Ait.	ปาลีน้อย	ไม้พุ่ม
มหากาฬ	<i>Gynura pseudochina</i> DC.Var.hispida Thv.	ปากาฬ	ล้มลุก
มะเฟือง	<i>Averrhoa carambola</i> Linn.	หมั่งเผ่าซา	ยืนต้น
มะไฟ	<i>Baccaurea sapida</i> Muell.	ตะลู่ซ่า	ยืนต้น
มะตูม	<i>Aegle marmelos</i> Corr.RUTACEAE	หมาปิง	ยืนต้น
มะระขี้นก	<i>Momordica charantia</i> Linn.	ป้าฮอย	ล้มลุก
มะแว้งต้น	<i>Solanum indicum</i> Linn.	หย่าคูชวา	ไม้พุ่ม
ไม้เดือขุมพร	<i>Ficus glomerata</i> Roxb.	กวยแหย	ยืนต้น
ย่านาง	<i>Tiliacora triandra</i> Diels.	จอยนาง	ไม้เลื้อย

ชื่อสมุนไพร	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท
รางจืดดอกม่วง	<i>Thunbergia laurifolia</i> Linn.	ช่างกะเหล่านมู	ไม้เลื้อย
รางจืดดอกขาว	<i>Thunbergia fragrans</i> Roxb.	ช่างกะเล่าผ้า	ไม้เลื้อย
ละหุ่ง	<i>Ricinus communis</i> Linn.	มะหุ้ง	ไม้พุ่ม
ว่านกีบแรด	<i>Angiopteris evecta</i> Hoffm.	กีบแรด	ล้มลุก
ว่านงาช้าง	<i>Sansediera cylindrica</i> Bojer.,S.	ว่านงาช้าง	ล้มลุก
ว่านน้ำ	<i>Intermedia</i> NEBr. LILIACEAE <i>Acorus calamus</i> Linn.	อังกาว	ล้มลุก
ว่านหางจรเข้	<i>Aloe baebadensis</i> Mill.	ว่านหางจะเข้	ล้มลุก
สมี	LILIACEAE <i>Sesbani aegyptiaca</i> Pers.	สะเนาลม	ไม้พุ่ม
สะเดาอินเดีย	<i>Azadirachta indica</i> A.Juss.	สะเหียงอินเดีย	ยืนต้น
สะเดา	<i>Azadirachta indica</i> A.Juss. var.	สะเหียง	ยืนต้น
สะค้าน	<i>Siamensis</i> Valetton. MELIACEAE	จะค่าง	ไม้เลื้อย
สาบแล้งสาบกา	<i>Piper</i> sp. PIPERRACEAE <i>Ageratum conyzoides</i> Linn.	หญ้าสาบแฉิ่ง	ไม้พุ่ม
สาบเลื้อ	<i>Eupatorium odoratum</i> Linn.	นังมูวาย	ไม้พุ่ม
เสลดพังพอน (ตัวผู้)	<i>Barler lupulina</i> Lindl.	เสลดพังพอน	ไม้พุ่ม

ชื่อสมุนไพร	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท
เสลดพังพอน (ตัวเมีย)	<i>Clinacanthus nutans</i> <i>Burm., C. burmannii</i> Nees.	พญาขอ	ไม้พุ่ม
ลัมปอย	<i>Acacia concinna</i> (willd.) DC.	พะชายแซ	ยืนต้น
สะระแหน่	<i>Mentha coddifolia</i> Opiz.	พาสะมือ	ล้มลุก
สบู่ (ขาว, ดำ)	<i>Jatropha curcas</i> Linn.	จกชาเส้าอวา, จกชาเส้า	ไม้พุ่ม
ต้นพริ้วหอม	<i>Eupatorium stoechadosum</i> Hance.	เกียงพา	ไม้พุ่ม
สังกรณี	<i>Barleria strigosa</i> Willd.	สังกรณี	ไม้พุ่ม
เลื้อสามขา	<i>Vernonia cinerea</i> (Linn.) Less.	หญ้าสามวัน	ล้มลุก
หูเสือ	<i>Coleus amboinicus</i> Lour., <i>C. carnosus</i> Hassk.	สองควน	ล้มลุก
หญ้างวงช้าง	<i>Helotropium indicum</i> Linn.	หญ้างวงช้างน้อย	ล้มลุก
หญ้าถอดปล้อง	<i>Equisetum debile</i> Roxb.	นางหูกี้	ล้มลุก
หญ้าหนวดแมว	<i>Orthosiphon grandiflorus</i> Boldingh., <i>O. stamineus</i> Benth.	หรืองูช้างพริ้ว นางหมียอดโนดของ	ล้มลุก
หญ้าคา	<i>Imperata cylindrica</i> Beauv., l. <i>Arudinacea</i> Cyr.	นางจี่	ล้มลุก
หนาด	<i>Blumea balsamifera</i> DC.	พ่อนาลา	ไม้พุ่ม

ชื่อสมุนไพร	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท
หนาดดำ	<i>Vermomia squarrisa</i> (D.Don.)Liss. <i>Var.orientalis</i> Kitamura., <i>v.teres</i> Wall.	เกียงพาง้าง	ไม้พุ่ม
หญ้าแห้วหมู	<i>Cyper rotundus</i> Linn.	หญ้านิวหมู	ล้มลุก
หอมแดง	<i>Eleutherine americana</i> Merr.	ห้องห่อข้า	ล้มลุก
หญ้าพันงูขาว	<i>Achyranthes aspera</i> Linn.	หญ้าควยงู	ล้มลุก
หญ้าหนวดเสือ (หญ้าพันงูเขียว)	<i>Trachytarpheta indica</i> Vabl.	หญ้าหนวดเสือ	ล้มลุก
หญ้าพันงูน้อย	<i>Achyranthes bidentata</i> Blume.	หญ้าควยงู น้อย	ล้มลุก
หญ้าลูกใต้ใบ	<i>Phyllanthus amarus</i> Schum.& Thonn.	ป่าขามป้อมดิน	ล้มลุก
หญ้าหอมน้อย	<i>Vernonia cinerea</i> Less.	หญ้าหอมน้อย	ล้มลุก
อ้อยช้าง	-----	ซีไผ่	ล้มลุก
อ้อยแดง	<i>Saccharum sinense</i> Roxb.	ซีไผ่ขาว	ล้มลุก
อุตพิด	<i>Typhonium roxburghii</i> Schott., <i>T.trilobatum</i> Schott.	ผักตบ	ล้มลุก
ยอสะพายควาย	<i>Sphenodesme petandra</i> Jack.	ยอสะพายควาย	ไม้เลื้อย

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มหมอมอพื้นบ้าน

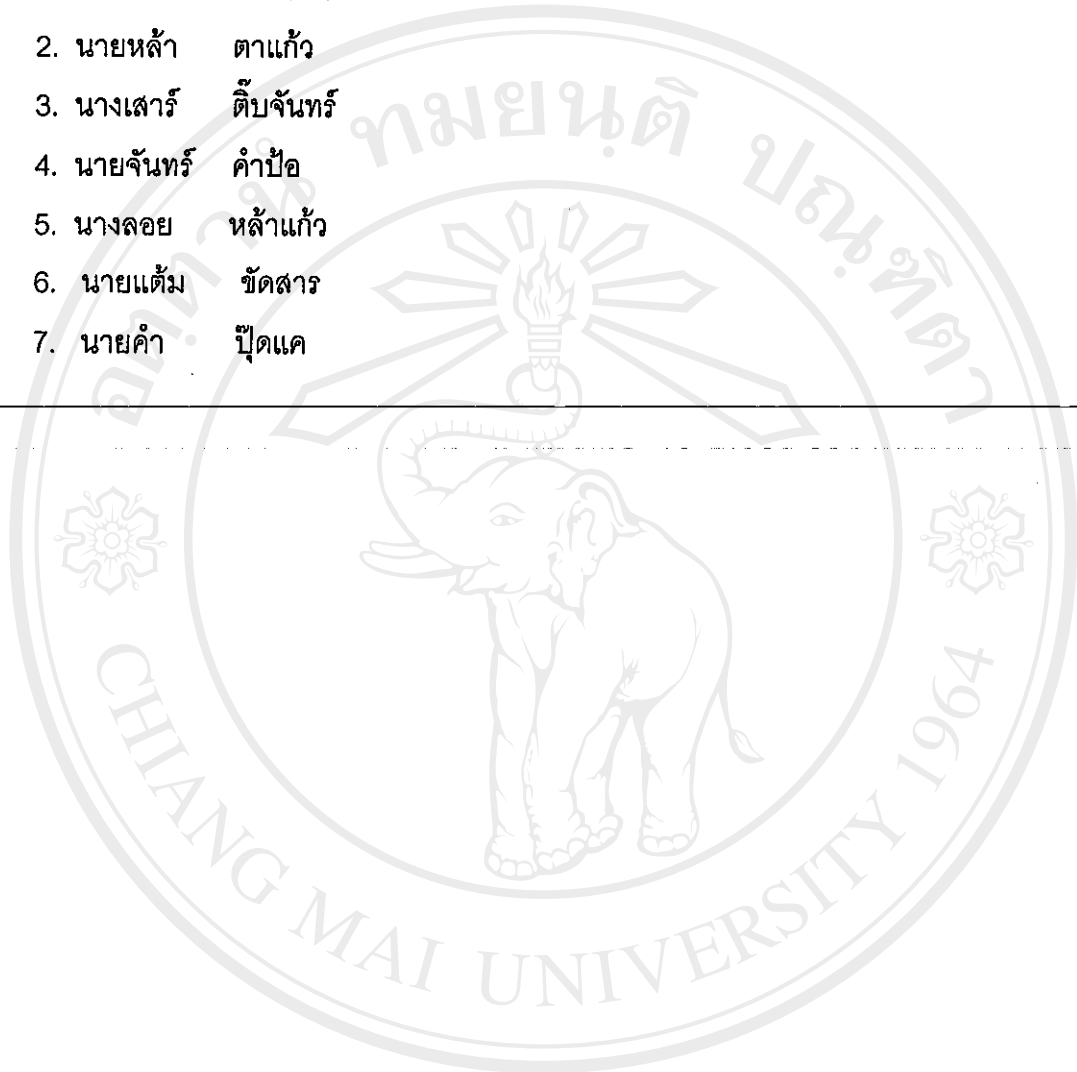
1. นายใหม่ โกะะไทย
2. นายสุขดา สุวรรณ
3. นายคำปืด วังมา
4. นายมูล อินถาป็น
5. นายจันทร์ คำซิด
6. นายปืดลุย โกะะไทย
7. นายศรี อุดกำ
8. นายสุขหลอย คำปืด
9. นายตีบแน มาเหลื่อง
10. นายดอก บงดี
11. นายผัดตีบ ปืดแค
12. นายลอย จินะกะ
13. นายเงิน คำป่า
14. นางปืด ปืดแค

รายชื่อผู้รับการสืบทอดแบบเป็นศิษย์

1. นายใหม่ โกะะไทย
2. นายคำ โกะะไทย
3. นายยัง สุวรรณ
4. นายเสาร์ตีบ สุวรรณ
5. นางปืด สุวรรณ
6. นายโน๊ะคำ คำป้อ
7. นายใหม่ คำป้อ

รายชื่อผู้รับการสืบทอดแบบไม่เป็นศิษย์และผู้อาวุโส

1. นายปีคำ หล้าแก้ว
2. นายหล้า ตาแก้ว
3. นางเสาร์ ตีบจันทร์
4. นายจันทร์ คำป้อ
5. นางลอย หล้าแก้ว
6. นายเต็ม ชัดสาร
7. นายคำ ปู้ดแค

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

ภาคผนวก จ
รูปภาพประกอบการศึกษา

ความหลากหลายของพืชสมุนไพรในป่าใกล้บ้าน (ก)

ความหลากหลายของพืชสมุนไพรในป่าใกล้บ้าน (ข)

ลิขสิทธิ์

Copyright

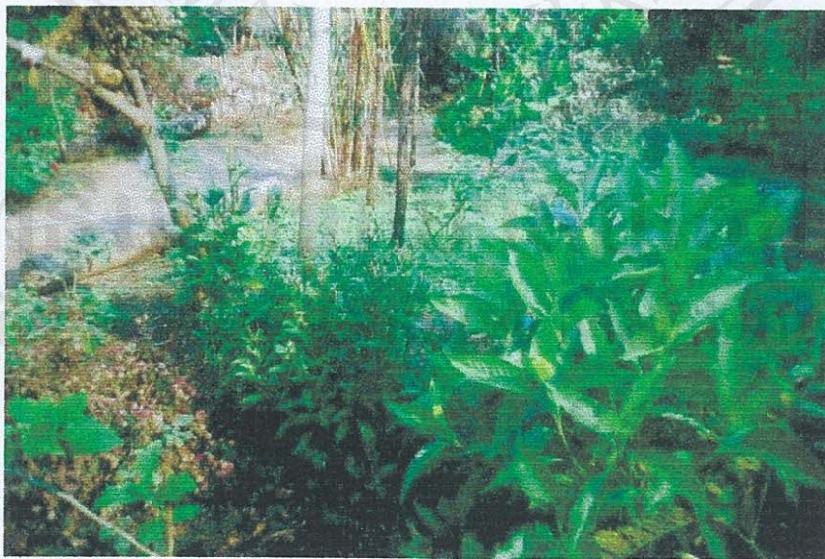
All rights reserved

ใหม่

University

ความหลากหลายของพืชสมุนไพรที่นำมาปลูกไว้บริเวณบ้าน (ก)

ความหลากหลายของพืชสมุนไพรที่นำมาปลูกไว้บริเวณบ้าน (ข)

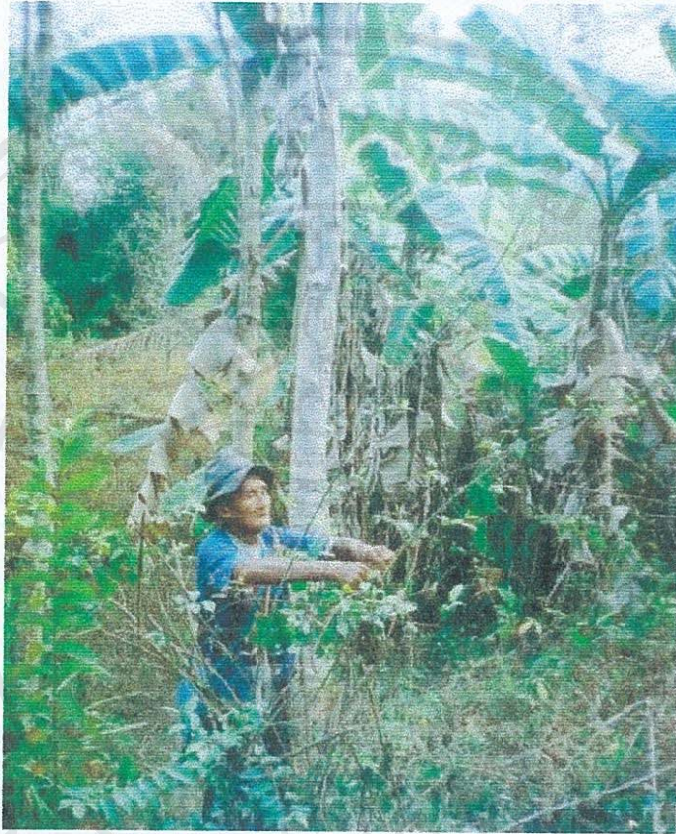
ต้นหว้าคู่

ต้นหว้าซึ่งฟังดัวะ

พืชสมุนไพรตามธรรมชาติที่นำมาใช้ในการดูแลรักษาสุขภาพ (ก)

พืชสมุนไพรทั้งสองชนิดนำมาตากแห้งแล้วต้มรวมกัน มีสรรพคุณรักษาโรคนี้ (ข)

การเข้าไปเก็บสมุนไพรรูปป่าใกล้บ้านของหมอสมุนไพรร (นายจันทร์ คำชาติ)

การเก็บสมุนไพรรต้นสะเปาลม สรรพคุณ ใช้รักษาโรคไต หรืออาการบวม

(ก)

หมอสมนไพรนำสมุนไพรมารัดเป็นกองจนครบ 7 กอง ก่อนออกจากป่า ลุงจันท์ คำขีด หมอสมุนไพรบอกว่าต้องเก็บสมุนไพรไปให้พอกินจนครบ 7 วัน ถ้ากินครบ 7 วันแล้วอาการดีขึ้น แสดงว่าสมุนไพรมันใช้รักษาอาการเจ็บป่วยของบุคคลนั้นได้ผล

พื้นที่ ที่ชาวบ้านร่วมกันอนุรักษ์หญ้าคาไว้ใช้สอยห้ามไม่ให้ปลูกพืชชนิดอื่น ในบริเวณนี้

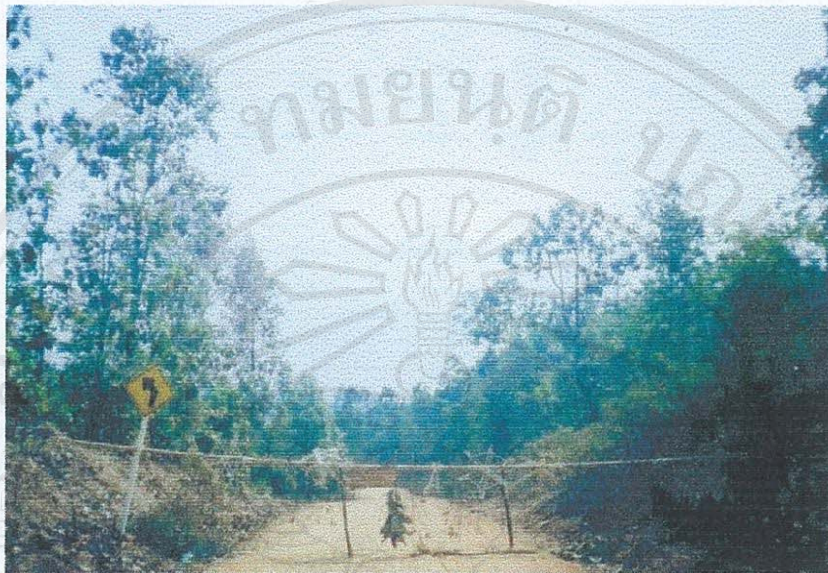
การเก็บสมุนไพรไว้เพื่อขยายพันธุ์และนำมาใช้ดูแลสุขภาพเวลาที่ต้องการใช้นอกฤดูกาล
(ดอกบานไม่รู้โรยสีขาว)

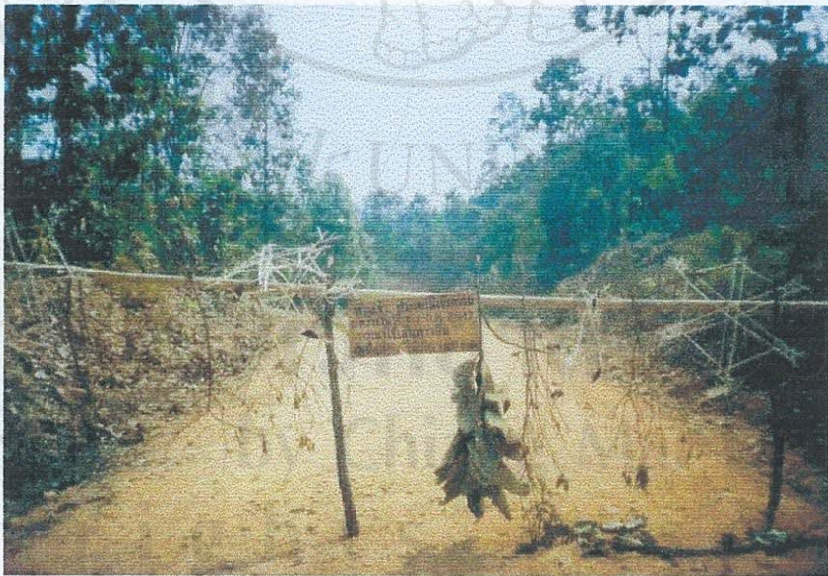
สมุนไพรมีอยู่ตามแหล่งธรรมชาติใกล้ชุมชน (ต้นบุราราว)

สมุนไพรมีอยู่ตามแหล่งธรรมชาติใกล้ชุมชน (ต้นบุราดำ)

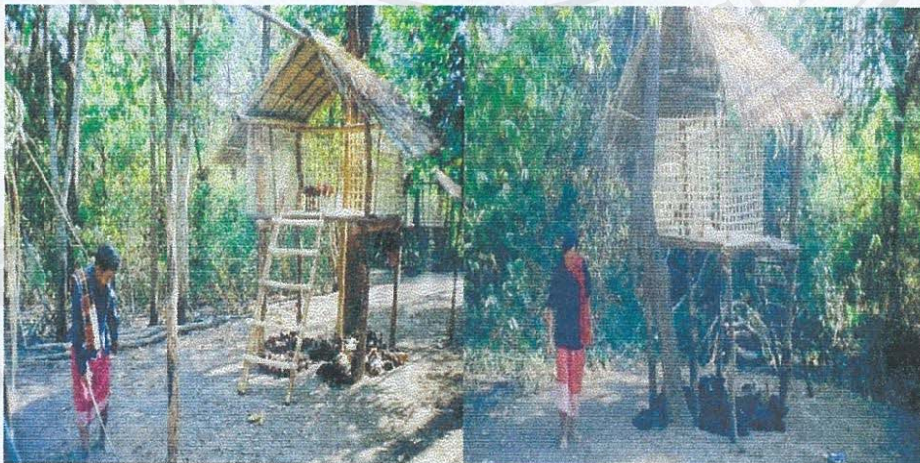
(ก)

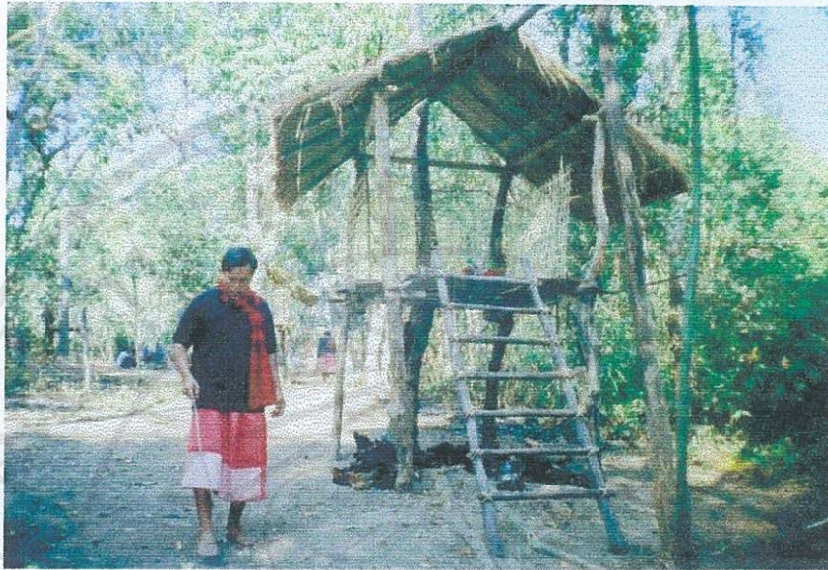
เส้นทางเดินเข้าสู่หมู่บ้าน เส้นทางต่อจากถนนลาดยางติดบ้านป่าก่อและการปิดถนนขณะ
ประกอบพิธีกรรมความเชื่อ การเข้ากรรมหมู่บ้าน

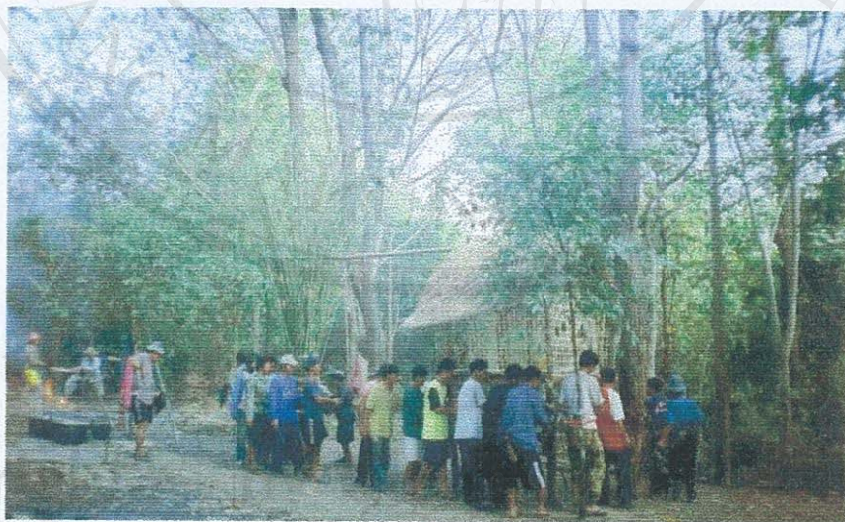
พื้นที่ป่าพิธีกรรม ที่ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ และไม่มีผู้ใดกล้าเข้าไปทำลายตามความเชื่อที่ว่า ถ้าเข้าไปทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องสมควรจะต้องมีอันเป็นไปแบบไม่สมเหตุผล

การประเพณีกรรมของ ชันดู หรือเจ้าพิธี กำลังพิธีกวาดสิ่งเลวร้าย โรคภัยไข้เจ็บ รวมถึงปัญหาอุปสรรคต่างๆออกไปจากหมู่บ้าน

การประกอบพิธีกวาดสิ่งดีๆ ไชยคลาภ และความผาสุกเข้าสู่หมู่บ้าน

การเข้าร่วมประกอบพิธีของคนในชุมชนซึ่งมีตัวแทนของทุกครอบครัว ครอบครัวละ 1 คน
จะต้องเป็นเพศชาย มาร่วมประกอบพิธี พิธีที่เห็นขณะนี้เป็นการบอกถึงความพึงพอใจ
ต่อความอุดมสมบูรณ์ในรอบปีที่ผ่านมา

การเตรียมเครื่องเช่นไห้ว เพื่อประกอบพิธี ซึ่งประกอบไปด้วย ไก่ครอบครัวละ 1 ตัว

การสาน "ตาแหลัว" ทำจากไม้ไผ่ซึ่งในชุมชนถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยสกัดกันสิ่งไม่ดีที่จะเข้ามาในชุมชนขณะมีการประกอบพิธี และใช้ปิดกั้นเส้นทางเข้าสู่หมู่บ้านเพื่อเป็นสัญลักษณ์ให้คนในชุมชนใกล้เคียงทราบว่ากำลังมีการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญ

การร่วมกันจุดเทียนก่อนที่เจ้าพิธีจะทำการบนบานสถานกล่าว

การประกอบพิธีกรรมของ ชันคฺ ใน การบนบานสถานกล่าว บอกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทวดา เจ้าป่า
เจ้าเขา เจ้าภูเขี้ยว ภูเหลือง เพื่อให้ทุกคนครบถ้วนในชุมชนได้อยู่ดีกินดี

ภาคผนวก ฉ

“ทา” หรือบทกวีชอโผล่ง
บ้านหนองหลักที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญา

สู่ ลอ สะกอ พอ หวี คี๋ บือ บือ ตือ นึ่ง พอ หวี ตือ นึ่ง
สู่ ลอ สะกอ พอ หวี คี๋ แบ บือ เกอะ แก พอ หวี เกอะ แก

คำแปล

เราสองคนร่วมกันปลูกข้าวกับดอกหวี ข้าวงามดีดอกหวีก็งามดี เราสองคนร่วมกัน
ปลูกดอกหวีกับฝ้ายดอกหวีก็เป็น ดอกฝ้ายก็เป็น เพราะเราสองได้ช่วยกันปลูก

สู่ ลอ คือ สะบือ คี๋ เซอ เซอ เง โปรด สะ บรีก เง เฮอ
สู่ ลอ คือ สะ บรีก คี๋ โปรย โปรย เง โปรด สะ บรีก เง เด

คำแปล

ปลูกพูลงไปพร้อมกับไม้ตอง ไม้ตองงามต้น ต้นพูลงามใบ ปลูกพูลงไปพร้อม
กับไม้โปย ไม้โปยสวยงาม ใบพูลูดี เก็บได้เพราะสองเราช่วยกันปลูก

สู่ ลอ บือ แคะ เล เลอะ ต่า ดอ ซอ ถ่อ บา ลอ ป่า มือ เตอ งอ
สู่ ลอ บือ แคะ เล เลอะ ต่า ดา ซอ ถ่อ บา ลอ ป่า มือ เตอ นา

คำแปล

ปลูกข้าวโพดลงในพื้นที่ดอน ข้าวโพดออกช่อออกดอก ทั้งเช้า ทั้งวัน ปลูกข้าว
โพดลงพื้นที่ราบข้าวโพดออกดอกโรย ทั้งวัน ทั้งคืน และจะมีข้าวโพดกินตลอดไปถ้าสอนให้ฉันรู้
วิธีปลูกข้าวโพด

สู่ ลอ กะ ตริ้อ ไช เลอะ ที กะ ตือ แช พา อะ ไช ซี
สู่ ลอ กะ ตริ้อ ไช ที กลา กะ ตริ้อ แช พา อะ ไช ญา

คำแปล

ปลูกตุนลงในน้ำ ต้นตุนขยายกอ ขยายพันธุ์ออกไปเป็น สิบๆ ปลูกตุนและบอน
ลงในน้ำตื้น ต้นตุนและต้นบอนขยายพันธุ์ออกไปเป็นร้อยเป็นพัน

แพ้ว ภา เอาะ ดิ้น มื่น ไต่ แล เอาะ ตะ กัว พ้อ เอาะ ตะ แง้
 แพ้ว ภา เอาะ ดิ้น มื่น ไต่ บอ เอาะ ตะ แง้ พ้อ เอาะ ตะ กัว

คำแปล

ผ่ากินแตงลายลูกด้วยกัน เธอกินหนึ่งอัน ฉันกินหนึ่งซีก เราสองคนผ่ากินแตง
 ลูกเหลืองเธอกินหนึ่งอัน ฉันกินหนึ่งซีก แบ่งกันกินเท่าใดเท่ากัน

เอาะ สะ กุย กี่ เซอ กี่ เซอ สะ กุย มิน เลอะ โม สู เดอ
 เอาะ สะ กุย เซอ กี่ เซอ กี่ สะ กุย มิน เลอะ โม สู วีน

คำแปล

กินกล้วย ส้มๆ หวาน ที่เราได้กิน แม่เราปลูกไว้เมื่อแม่ท้องเรากินกล้วย
 หวานๆ ส้มๆ ที่เราได้กินเพราะแม่ปลูกไว้ให้เราได้กิน

กุย ลอ สะ กอ ซี เลอะ สะ ลู บอ นะ ต่า ออ จะ เอาะ เต่อ ลอ
 กุย ลอ สะ กอ ซี เลอะ สะ ลู เจ นะ ต่า ออ จะ เอาะ เต่อ เซ

คำแปล

เราสองคนรินเหล้าลงในขันทองเหลืองด้วยกัน เธอไม่กิน ฉันกินไม่ลง เราสอง
 คน รินเหล้าลงในขันเงินด้วยกัน เธอไม่กินฉันกินไม่เป็น

พู ปวา เลอะ เปรอ อะ สา แซ ต่า ชูน ตะ ไป แต่ บ่า เก
 พู ปวา เลอะ เปรอ อะ สา อา ต่า ชูน ตะ ไป แต่ เก ปวา

คำแปล

อ้ายสมัยก่อนเป็นคนใจดี สอนสิ่งที่ดีงามและความพร้อมเพรียง สอนให้ลูก
 หลานได้เรียนได้รู้ อ้ายสมัยก่อนเป็นคนใจกว้าง สอนสิ่งดีงามให้ลูกหลานได้รู้ ได้เรียน ให้มีการสืบ
 ทอดถ่ายทอดสืบต่อตลอดไปจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง

มา เป้อ แว เป้อ เหง่ หลอ ลี แม่ เตอ มา เป้อ แม่ เตอ คี
มา เป้อ แว เป้อ เหง่ เลอะ ญา แม่ เตอ มา เป้อ แม่ เตอ ซา

คำแปล

เมื่อในอดีตเรามีวัฒนธรรมประเพณีเก๋อย่างนี้ ถ้าทำอย่างนี้มันดีเราทำแบบนี้ตั้งแต่สมัยก่อนแล้ว แล้วถ้าไม่ทำอย่างนี้เราจะไม่มีหน้าตาเราจะเป็นคนลืมเชื่อ ลืมชาติ และวัฒนธรรมประเพณี

ปวา ชู้ด เซ่ ปวา เต้อ หลา แว ปวา ชู้ด แว เต้อ แจ แจ
ปวา ชู้ด เซ่ ปวา เต้อ หลา ลอ ปวา ชู้ด แว เกอะ ญา ญา

คำแปล

อย่าตัดไม้หรือโค่นล้มต้นไม้หรือในเวลาครั้งเดียวให้หมดป่า ค่อยๆตัด ค่อยๆฟันไม่ต้องรีบร้อน หรือความหมายอีกนัยหนึ่งก็คือ ค่อยๆใช้หรือใช้ทีละน้อยๆเดี๋ยวมันจะหมดไป เราต้องช่วยกันประหยัดใช้เท่าที่จำเป็น และใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืน

มา เป้อ แว เต้อ คู่่น โม โฟ มา คอ เป้อ โอ และ เซ่ โล
เต้อ คู่่น โม โฟ มา เป้อ แว มา คอ เป้อ โอ และ เลิก แกล

คำแปล

ทำแต่สิ่งที่ดี สำหรับลูกแม่ ให้มีความสามัคคีกัน มีความรัก ความเอ็นดูต่อกัน ซึ่งกันและกัน เหมือนปลวกเดินตามแม่หรือพญาปลวก ทำอะไรทำด้วยกันไปไหนมาไหนไปด้วยกันมาด้วยกัน

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล

นางสุวรรณี ไชยชนะ

วัน เดือน ปีเกิด

18 ธันวาคม 2507

ประวัติการศึกษา

ครุศาสตร์บัณฑิต วิชาเอก เกษตรศาสตร์ วิทยาลัยครูลำปาง
16 มีนาคม 253

ประวัติการทำงาน

2532	อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนบ้านแม่หาด ช่วยราชการโรงเรียน ล่องแพวิทยา สปอ.สบเมย สปจ. แม่ฮ่องสอน
2535	อาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนบ้านแม่แพ สปอ.สบเมย สปจ. แม่ฮ่องสอน
2537	อาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนบ้านห้วยกุ่ม สปอ.สบเมย สปจ. แม่ฮ่องสอน
2538	อาจารย์ 2 ระดับ 5 โรงเรียนบ้านห้วยปิง สปอ.สบเมย สปจ. แม่ฮ่องสอน
2539	ครูการงานพื้นฐานอาชีพดีเด่น สปอ.สบเมย สปจ. แม่ฮ่องสอน
2540	ครูผู้สอนเด็กเล็กและอนุบาลดีเด่น สปอ. หุ่งหัวช้าง สปจ.ลำพูน
2541	อาจารย์ 2 ระดับ 5 โรงเรียนบ้านไม้ตะเคียน สปอ. หุ่งหัวช้าง สปจ.ลำพูน
2544	ข้าราชการครูดีเด่น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน
2545	ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาดีเด่น สาขาวิทยาศาสตร์ สปอ. หุ่งหัวช้าง สปจ.ลำพูน
2545	ครูเกียรติยศ (Teacher Awards) สาขาวิทยาศาสตร์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน
ปัจจุบัน	อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนบ้านไม้ตะเคียน อำเภอหุ่งหัวช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูนเขต 2